

ENİS KORTAN

1932, 21 Mart 2022, Ankara

ENİS KORTAN: ASALET VE TUTKU, BİR MİMARIN “HAYAL DÜNYASINDAKİ SONSUZLUK İÇİNDE YOLCULUĞU”

Lale Özgenel*

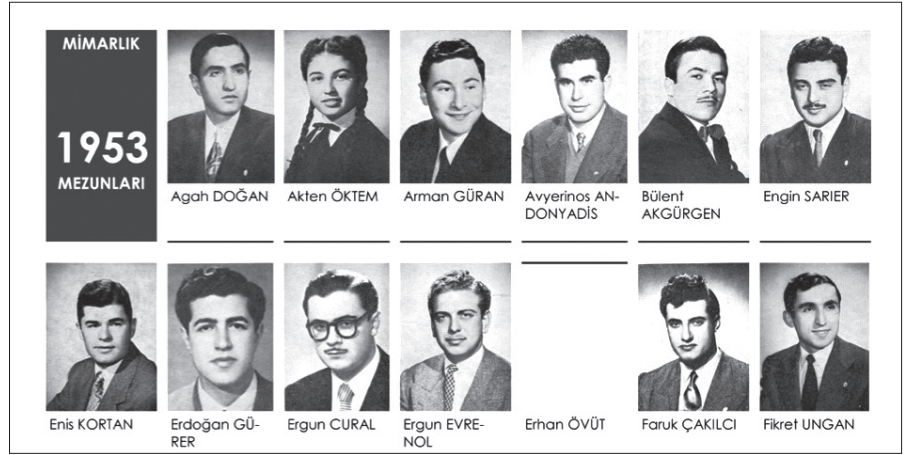
Prof. Dr. Enis Kortan’la 1980’li yıllarda Ankara Tenis Kulübü’nde tanıştım. O yıllarda kulübün takım oyuncusu olarak, diğer takım arkadaşlarım gibi haftanın yedi gününü kulüpte geçirir, sadece hafta sonları değil hafta içinde de her gün okul çıkışında antrenman yapmak için kulübe giderdim. Kulüp, adeta evimizden çok vakit geçirdiğimiz bir yerdi. Bu nedenle kulüp üyelerinin hemen hepsini iyi tanırđık. Kulüp bir anlamda bizim için büyük bir aileyi temsil ederdi. Üyeler arasında, sporcu geçmişleri, muhabbetleri ve/veya kişilikleri ile bizi etkileyen üyeler vardı. Enis Kortan benim için bu üyelerden biriydi.

Özenli ve şık giyimi, konuşması ve davranışlarındaki zarafet dolu üslubu, karşısındakine değer verdiğini gösteren saygılı yaklaşımı ve nazik iletişimi ile özeldi; “asalet” adeta vücut bulmuştu. Sohbetlerinin tadı da bir başkaydı. Dili kullanma biçimine, duru ve berrak anlatımlarına, konular hakkındaki birikimine ve özellikle mimarlık hakkında heyecan dolu yorumlarına hayran olurdum. 1983 yılında ODTÜ Mimarlık Bölümünü kazandığımda, üniversitede hocam olacağı için çok sevinmiştim ama sadece kulüpten tanışık olduğum için değil. Üniversitedeki eğitim hayatım boyunca kapısını çalabileceğimi, her anlamda bana bilgisi ve deneyimleriyle yol gösterebileceğini, beni kültürel ve mesleki olarak zenginleştireceğini bildiğim için.

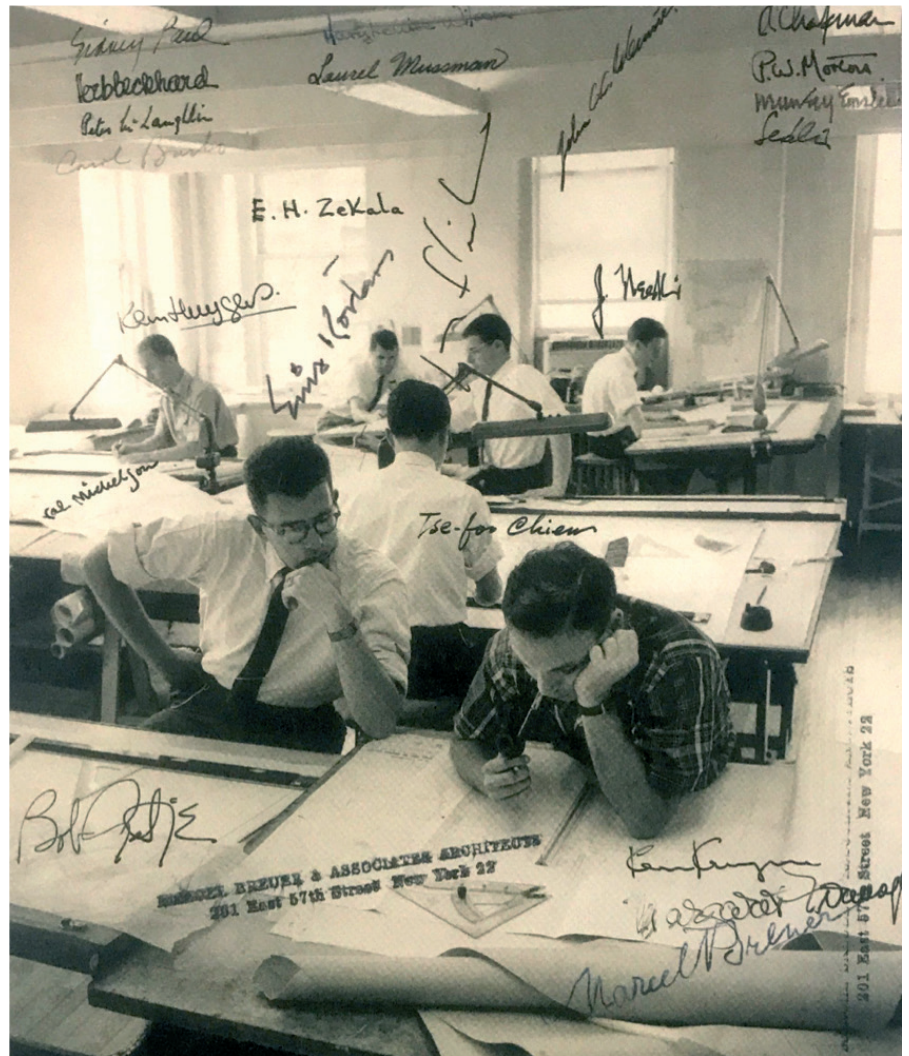
Mimarlık Yüksek Lisans programında, 1991 yılı sonbahar döneminde verdiği ARCH 515 “Origins of Attitudes in Modern Urban Design I” dersini almış, bu ders kapsamında çok keyifli

bir öğrenme ve araştırma süreci geçirmiştim. Dersin final ürünü olarak antik Mısır, Mezopotamya ve Yunan kentlerinin planları ve kentsel tasarımları hakkında seçtiğim örnekler üzerinden bir araştırma ödevi hazırlamıştım. O dönem bilgisayar kullanımı yaygın olmadığı için metni elle yazmış, planları elle boyayarak renklendirmiştim. Enis Hocam, geçen yıllar içinde her karşılaşmamızda bu ödevi bana anımsatmış, tamamen el ürünü olan bu çalışmanın titizlikle, emek verilerek ve keyifle hazırlanmış bir araştırma olduğunun ne kadar belli olduğunu ve ödevimi sakladığımı söylemişti. Otuz bir yıl sonra hazırladığım bu araştırma ödevi, Enis Hocamın kendine has zarafetiyle yaptığı bir jest ile hiçbir zaman unutamayacağım bir sürpriz olarak bana geri döndü. Mimarlar Derneği 1927’nin Enis Kortan’a onursal üyelik takdim ettiği, aynı zamanda kitap imza günü olarak düzenlenen 4 Aralık 2019 tarihli buluşmada, Dernek Yönetim Kurulu Başkanı olarak yaptığım konuşmanın ardından Enis Hocam bunca yıldır sakladığı bu ödevi bana izleyicilerin önünde iade etti. Zarfın içine koyduğu ödevin sayfaları ilk günkü gibi duruyordu. Kendisi için düzenlenen bir buluşmada, özenle sakladığı bir okul ödevini, eski öğrencisine böylesine onurlandırıcı bir biçimde iade edecek; 22 Aralık 2016 tarihinde ODTÜ Mimarlık Fakültesi’nde yapılan imza gününde, “Arayış, Genç Bir Mimarın Öyküsü” isimli kitabını; “Değerli Meslektaşım, Tenis Partnerim, Lale Özgenel’e Sevdiğilerimle” notuyla imzalayacak kadar mütevazı ve asil bir insandı.

* ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

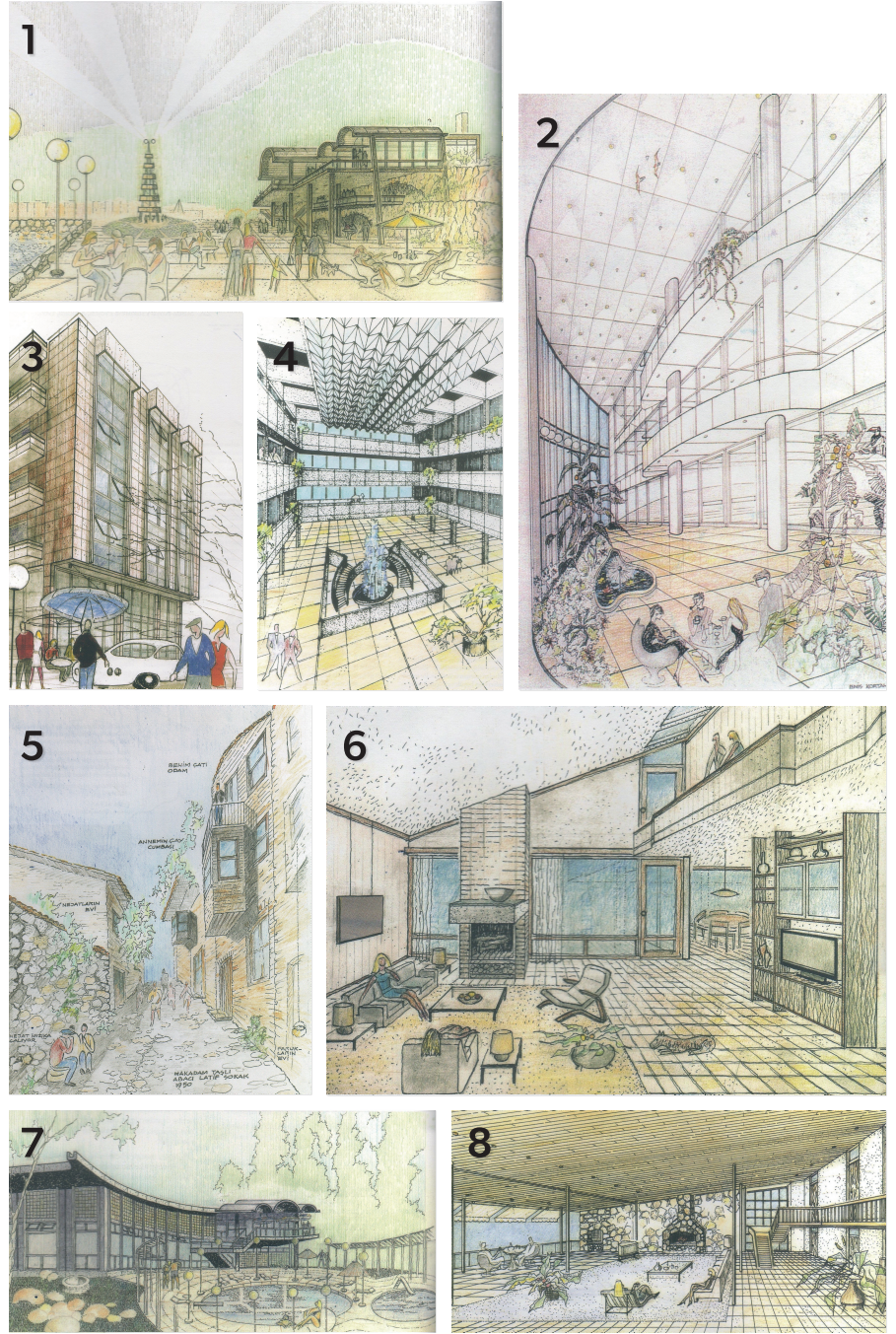
1953 İTÜ Mimarlık Bölümü Mezuniyet Yılığında Enis Kortan. https://twitter.com/mimarliktarihi_/status/1062297890574528512

Marcel Breuer'in stüdyosunda, 1957.
Enis Kortan (2012) *Hümanist Bir Mimarlığa Doğru, Projeler ve Uygulamalar 1952-2005*, Boyut Yayınları.

Düşünce ve yaratıcı fikrin gelişmesinde eskiz ve el çizimlerinin önemini vurgular, kendi çalışmalarında da el çizimlerini güçlü bir ifade ve sunum aracı olarak kullanırdı. Özellikle perspektif çalışmaları, salt yapı hakkında değil yapının kurgulayacağı

günlük hayat ve çevre nitelikleri ile olası kullanıcıları hakkında da detaylar içerirdi. Bu perspektifler, ayrıca, tasarımlarının özünü oluşturan, zamansız mimarlık öğelerinin nasıl ustaca kurgulandığını ve uyumlandığını de resmederdi. Bu yaklaşımını,

El çizimi proje perspektiflerinden örnekler. 1: Gazino-Restoran projesi, Ocaklar Belediyesi, Erdek (2005), 2: Megastrüktür, sera iç bahçeden görünüş, Düşeybahçeli Megastrüktür, Maslak-İstanbul (1994); 3: Ankara Karanfil Sokak'ta konut+dershane+büro+mağaza kullanım amaçlı apartman (2007); 4: Ankara Büyükşehir Belediye Binası, kent salonundan görünüm, Ankara Büyükşehir Belediye Binası proje önerisi (1985); 5: Makadam taşlı Abacı Latif Sokağı (1950), solda Enis Kortan'ın evi; 6: T. K. Villası, Atakum, Samsun, salondan görünüş (1985); 7: Sosyal ve sportif yapı, Ömerli Park Sitesi, İstanbul (2003); 8: S. A. Villası, Datça, salondan görünüş, (2002)

Enis Kortan (2012) *Hümanist Bir Mimarlığa Doğru, Projeler ve Uygulamalar 1952-2005*, Boyut Yayınları, görseller 1-4, 6-8; Enis Kortan (2006) *Kaybolan İstanbul'um, Bir Mimarın Anıları, 1947-1957*, Boyut Yayınları, görsel 5)

“Hümanist Bir Mimarlığa Doğru, Projeler ve Uygulamalar 1952-2005” isimli kitabının ön sözünde şöyle paylaşır: (1)

“Kitaptaki bütün çizimler, perspektifler ve fotolar (müellifleri açıklananlar dışında) tarafımdan üretilmiştir. Bütün tasarımlarımda, belli bir zamana ait olan geçici moda akımlardan uzak alıp “kalıcı, zamansız ve hümanist” bir mimarlık yapmayı amaçladım.”

Enis Kortan, düşünen, eleştiren ve sürekli sorgulayan, çok boyutlu üreten bir akademisyen ve tasarımcı hoca olarak onlarca kitap ve yazı yazdı. Gündemi takip etti, görüşlerini, eleştirilerini, önerilerini kitap, dergi, gazete gibi çeşitli mecralarda paylaştı. Öğrenmek, tıpkı mimarlık gibi, tutkusuydu. Bu anlamda, çalışma masasının üzeri her zaman araştırdığı ve üzerinde çalıştığı konulara ilişkin dokümanlarla, yayınlarla, çizimlerle dolu oldu. Aramızdan ayrıldığı güne

ODTÜ Mimarlık Fakültesi 1969 Yaz Stajı Futbol takımı; ODTÜ Öğrencileri-Ocaklar Köyü Gençleri maçı, Ocaklar Köyü, Erdek; Hakem: Prof. Dr. Enis Kortan.

2. 2020 "Mimaride Estetik Üzerine" (YAPI)
 2019 "XXI. Yüzyılda nasıl Bir Mimarlık Eğitimi" (YAPI)
 2019 "Grotest Mimarlık" (YAPI 428)
 2019 "Çamlıca Camisi Üzerine" (YAPI 437)
 2004 "Düşey Bahçeli Megastrüktür" (Mimarlık 318)
 2003 "Soruşturma 2003: Mimarlık Geçmişini Değerlendiriyor Üzerine Bir Deneme" (Mimarlık 314)
 1995 "Post Modern Mimarlık İçin Post Mortem" (Mimarlık 266)
 1994 "KOSGEB İdare Binası Mimari Proje Yarışması Üzerine" (Mimarlık 257)
 1993 "Geleneksel Değerlerin Güncel Yorumu Üzerine" (Mimarlık 251)
 1992 "Mimarlıkta Dekonstrüktivizm" (Mimarlık 250)
 1987 "Le Corbusier Yüz Yaşında" (Mimarlık 226)
 1984 "Eleştiri Yanıt: Mimaride Türk Millî Üslubu Araştırması Üzerine" (Mimarlık 208)
 1982 "Mimaride Zaman Faktörü" (YAPI 43)
 1982 "Atatürk Kültür Merkezi Yer Seçimi ve Mimari Proje İlişkin Bir Değerlendirme" (Mimarlık 181)
 1977 "Ankara'da Son On Yılda Mimari Gelişmeler Üzerine" (YAPI 25)
 1975 "Mimarlığımız Üzerine" (Mimarlık 140)
 1970 "Günümüzdeki Mimarlık ve Mimar Kavramları Üzerine" (Mimarlık 86)
 1970 "Biçimdeki Değişiklikler" (Mimarlık 81)
 1969 "Mies van Der Rohe" (Mimarlık 72)
 1969 "Mimarlık Eğitiminde Topluma Dönük Olma İlkeleri" (Mimarlık 71)
 1969 "Son Olayların Getirdiği Sorunlar Üzerine" (Mimarlık 68)
 1968 "Yarışmalar ve Jüriler Sorunları Üzerine" (Mimarlık 57)
 1965 "Yaratıcı Ruh" (Mimarlık 22)

kadar da düşünmeye, çalışmaya ve üretmeye devam etti. Sadece kitapları değil, Mimarlık ve YAPI Dergilerinde 1965-2020 yılları arasında paylaştığı yazıları (2), onun mimarlık gündemini yakından takip ettiğini gösteriyor:

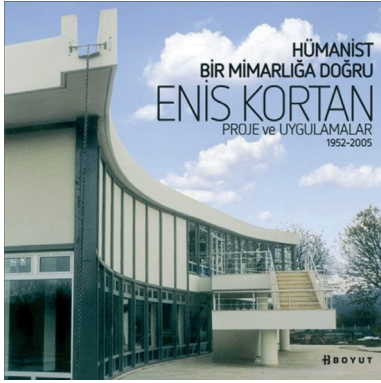
Tasarımcı, yarışmacı, yönetici, akademisyen, eğitimci ve yazar olarak çok boyutlu bir mesleki kariyer inşa eden Enis Kortan'ın mimarlık ortamına yaptığı bu çok katmanlı ve zengin katkı Mimarlar Derneği 1927 tarafından kendisine takdim edilen onur üyeliği belgesinde şu şekilde özetlenir:

"Modernist ve çağdaş bir mimarlık anlayışı ile özgün yapı ve mekân

tasarımını ilke edinen meslek anlayışınız; form, malzeme, detay ve işlevin bütünleşik, yerine ait ve yaratıcı kurgusuna odaklanan mimarlık pratiğiniz; uluslararası ve ulusal mimarlık yarışmalarında kazanmış olduğunuz ödüller; yurtdışında geçirdiğiniz meslek hayatınız süresince dönemin uluslararası mimarlık ortamlarındaki temaslarınız ve proje çalışmalarınızla ülkemiz mimarları adına yapmış olduğunuz temsiliyet; akademi ve kültür kurumlarında yönetici olarak yaptığınız katkılar; engin mesleki ve düşünsel birikiminizle verdiğiniz dersler; Yirminci Yüzyıl Türk ve

Ustalara Saygı: Enis Kortan, Mimarlar Derneği 1927 Onur Üyeliği Takdimi ve İmza Günü, 4 Aralık 2019. Mimarlar Derneği 1927 Arşivi.

3. Sevgi Aktüre, Sevin Osmay, Ayşen Savaş der. (2007) *Anılar, 1956'dan 2006'ya ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nin 50 Yılı, Bir Sözlü Tarih Çalışması*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, s. 31

4. Enis Kortan (2012) *Hümanist Bir Mimarlığa Doğru, Projeler ve Uygulamalar 1952-2005*, Boyut Yayınları, s. 292

Dünya Mimarlığı başta olmak üzere, tasarım ve mimarlık tarihini eleştirel, bütüncü ve yorumlayıcı anlatılar üzerinde ele alan onlarca makale ve kitabınız; güncel mimarlık üretimini, disiplinler bir yaklaşımla ve alternatif önerilerle eleştirel olarak değerlendiren çalışmalarınız ve paylaşımlarınız; büyük bir tevazu ve eksilmeyen bir tutku ile sürdürmekte olduğunuz örnek meslek hayatınız; yapıcı ve bilge kişiliğinizle ülkemizde mimarlık, yapı ve eleştiri kültürünün gelişmesine yapmış olduğunuz çok boyutlu, sürekli, üretken ve etkin katkılarınız için teşekkür ederiz.” (4 Aralık 2019)

Bu kısa yazıyı değerli hocam, mimarlık sevdalısı, modern mimarlığın Türkiye'deki önemli temsilcilerinden Enis Kortan'ın öğrenmek ve mimarlık üzerine coşkulu anlatımlarıyla bitirmeyi anlamlı buldum:

“Benim üniversiteye gelişim gerçekten öğrenmek içindir, öğretmek için değil, hala da

öğrenmeye devam ediyorum. 35 yılı geçmiş, hala her şeyi takip ediyorum, buranın kütüphanesi (ODTÜ) çok güzel, oradan öğreniyorum, arkadaşlarımdan öğreniyorum, jürideki tartışmalarımızdan, herkesten bir şeyler öğreniyorum ve böylece kendimi geliştiriyorum, öğrencilere de bir şeyler vermeye çalışıyorum” (3)

“Evet, mimarlıkta şiiri aramak: akıl-düşünce; kalp-duygu; sezgi, heyecan; bilgi, yetenek; hissediş, önsezi; iç güdü v.d.

İşte, bütün bu özellikleriyle hayal dünyasında sonsuzluk içinde yolculuk!

Mimarın bu yolculuğu her zaman da mutlu bir sona ulaşmayabilir; çöküş ve hayal kırıklığı da vardır senaryoda: ama asla yılgınlık yoktur.

Tekrar başa dönülür ve süreç, o özlenen buluş elde edilene kadar devam eder.” (4)

ENİS KORTAN ÜZERİNE

Haluk Zelef*

Enis Hoca ile ilk karşılaşmam yüksek lisans yıllarıma dayanıyor. Yirminci yüzyılın ilk dönemlerindeki mimari akımlara odaklanan dersini bu yıllarda almıştım, 1950-60 ve 1960-70 arasındaki dönemi inceleyen “Türkiye'deki Mimarlık Hareketleri ve Eleştirisi” başlıklı kitaplarını ise henüz mezun olmadan okuduğumu hatırlıyorum. Bu kitapların içinde kendi projelerine de yer vermesi hem yazan, hem eğiten, hem de tasarlayan mimar fikrinin altını çizmekteydi.

Kendisini daha iyi tanıma fırsatı ise 1987 yılında Macaristan'daki bir uluslararası çalıştayda oldu. Henüz Sovyet bloğu dağılmamıştı ama politik ve kültürel değişim, “Re-vitalization of Islamic Heritage / Re-engineering the Conglomerate” başlıklı bu çalıştayın konusunda ve katılımcılarının çeşitliliğinde görülüyordu. Demirperde ülkeleri, Orta Asya, Orta Doğu, Kuzey Afrika, Avrupa, Amerika dahil olmak üzere her yerden akademisyenler ve genç mimar adayları gelmişti. Budapeşte'deki bu uluslararası organizasyonda ODTÜ'den düzenleyici olarak rol alan sevgili Selahattin

Önür ve Enis Kortan yanında ben de öğrenci olarak yer almıştım. Alison ve Peter Smithson, Karoly Polonyi, Imre Makowecz gibi mimarlık dünyasının bilinen kişileri yanında kendi hocalarını görmek genç bir asistanın hem onlara, hem de eğitim sistemine olan güvenini arttırıyordu. Bu çalıştayda katılımcıların alt gruplara ayrılarak öneriler geliştirilmesi bekleniyordu. Yıllar ardından bakınca Enis Hoca'nın oradaki çalışma grubunda pek de rahat hissetmediğini düşünüyorum. Radikal bir modernist hoca, hem estetik hem teknolojik hem de sosyal boyutlarıyla. O nedenle de tarihi formlara öykünen bir kültür merkezi tasarlamaktansa, Gül Baba Türbesinin merkezinde olduğu Türk-İslam geleneğindeki su, bahçe, gül gibi doğal elemanlarla sükunetin hakim olduğu bir bahçe yaratmayı hedeflemişti.

Hoca modernist benliğini çalıştay boyunca geceleri verilen konuşmalarda ortaya koymuştu. Onun konuşması “Le Corbusier ve Türk- Osmanlı Mimarisi” başlığını taşıyordu. 1987 yılı ünlü mimarın 100. doğum yılıydı ve onun doğuya yolculuğu ve bu yolculukta

* ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

Budapeşte, 1987. Fotoğraftakiler soldan sağa; ayakta, Bayan Seseör, Karoly Polonyi, Enis Kortan, Haluk Zelef, Turgut Seseör, Selahattin Öner; oturanlar, solda Elizabeth Polonyi, sağda Gülsün Kortan.

karşılaştıklarının erken dönem üretimine olan düşünsel katkıları yeni yeni gündeme geliyordu. Kortan, bu konuda hazırladığı bir kitabını, 1990 yılında üç dilli olarak yayınlamıştı. "Değerli öğrencim ve meslektaşım" diyerek imzaladığı kopyasını özenle kütüphanemde saklıyorum.

Fotoğrafta görüldüğü gibi Enis Hoca'nın bir yaz okulunda bile kravatlı şık kıyafeti, kendisinin 1950'lerdeki İTÜ eğitiminde karşılaştığı akademisyen neslinin çizdiği "ciddi" mimar profilini sürdürdüğünü gösteriyor. Ancak Budapeşte'deki çalıştay, akademik aktiviteler yanında daha az ciddi sosyal aktiviteler de içeriyordu, bunların biri de Macar öğrencilerle diğer ülkelerden katılanlar arasında düzenlenen bir futbol maçıydı. Sahadaki "dünya karması"

içinde yer almak bugünden bakınca çok eğlenceli. Hoca o maçın hakemiydi. Sporsever birisi olduğuna ileriki yıllarda tenis kortlarında sıkça rastladığımda da tanık olmuştum.

2005 yılında ise bir retrospektif sergi dolayısıyla Enis Hoca ile yollarımız keşişti. O yıllarda Dekan olan Prof. Dr. Haluk Pamir, Mimarlık Fakültesi Binasının dekanlık girişindeki mekanın sergi salonu olarak düzenlenmesine karar vermişti. Bu mekansal dönüşümde ve sergilerin hazırlanmasında Nihal Bursa ve Alper Semih Alkan ile ben görevlendirilmişim. Salonun açılışı Enis Kortan üzerine bir sergi ile olacaktı. O süreçte pek çok kez hoca ile evinde buluştuk; proje arşivlerini, kütüphanesini, fotoğraf albümlerini gözden geçirdik. Hocanın uygulamaya

Budapeşte / Margaret Adası, 1987. Siyah beyaz giysili hakem Enis Kortan, topu kontrol etmeye çalışan kırmızı formalı hücum oyuncusu Haluk Zelef.

Dekanlık Sergi Salonu Düzenleme / 2005
Enis Kortan: Mimarlıkta 35 Yıl: Eğitimci,
Yazar, Mimar.
Düzenleyenler: A.S. Alkan, N. Bursa, H. Zelef

Enis Kortan: ODTÜ'de 35 Yıl "Eğitmen, Yazar, Mimar"

1999 yılında emekli olan Mimarlık Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Enis Kortan'ın özyaşam öyküsü, yayınları ve projelerinden oluşan bir derleme kendisinin katılımıyla 2006 yılının ilk sergisi olarak açıldı.

yönelik projeleri yanında radikal önerileriyle de tanıştık. Anıtkabir'i kristal bir kabuk içine almayı öneren, böylece onu örneklerine pek çok yerde rastlanan neo-klasik bir yapı niteliğinden uzaklaştırarak Atatürk'ün aydınlanmacı düşünce yapısına uyum sağlamasını hedefleyen proje bunların en dikkat çekicisiydi.

Kaybının ardından bu yazı vasıtasıyla Enis Hocayı güzel anılarda

HÜMANİST MİMAR VE EĞİTİMCİ PROF. ENİS KORTAN'A SEVGİ VE SAYGIYLA

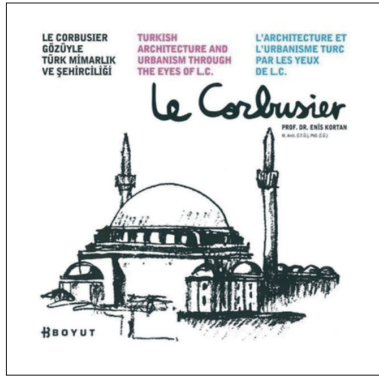
F. Cânâ Bilsel*

Sevgili Enis Kortan Hocamız ile 30 Ocak 2022 günü, 90. doğum gününün ertesinde telefon ile görüşmüştüm. Mimarlık Bölümü olarak gönderdiğimiz beyaz çiçekler onu çok duygulandırmış, büyük bir nezaket göstererek teşekkür etmek üzere beni aramış ve "tüm arkadaşlarına" teşekkürlerini iletmemi benden istemişti. Orta Doğu Teknik Üniversitesinin ve Mimarlık Fakültesinin kendisi için ne denli değerli olduğunu bu konuşmada özellikle ifade etti. Fakülteyi özlediğini, bir konuşma yapmak üzere gelmeyi arzu ettiğini söylediğinde, onu dinlemekten mutluluk

gülümseyerek anıyorum. Uzun mimarlık ve eğitimlik yaşantısına saygı işareti olan bir sergiyi onun sağlığında hazırlamış olmak ise mutluluk verici. Hocanın zevkle ve meslektşlarıyla projeler üzerine sohbetlerini çok canlı olarak hatırlıyorum. Tek üzüntüm ise kendisi ile sergi esnasında bir fotoğraf çektiğimiz olmamız.

duyacağımızı, öğrencilerimizin çok yararlanacağını belirterek bölümümüzde bir konferans vermek üzere kendisini davet ettim. Büyük bir tutkuyla, sevgiyle üzerine çok sayıda eser verdiği, "Yirminci Yüzyılda Modern Mimarlık" konusunda konuşmayı arzu ediyordu. Ne yazık ki, onu Fakülte de ağırlamamız, Mimarlık Amfisinde dinlememiz mümkün olmadı. 21 Mart 2022 günü vefat ettiği haberini aldık. Enis Bey'in konferans metninin yazımını tamamladığı gün vefat ettiğini, kızı Emine Kortan'dan öğrendim. Modern Mimarlığı anlamaya ömrünü adanmış

* ODTÜ Mimarlık Bölümü Başkanı, Prof. Dr.

mimar ve eğitimci Enis Kortan'ın, bu konuda hazırladığı konferansının son tümcelerini yazdıktan sonra, yaşamını adanmış olduğu bir görevi tamamlamış olmanın gönül rahatlığıyla defterinin üzerine kalemını bıraktığı o an ne kadar anlamlı...

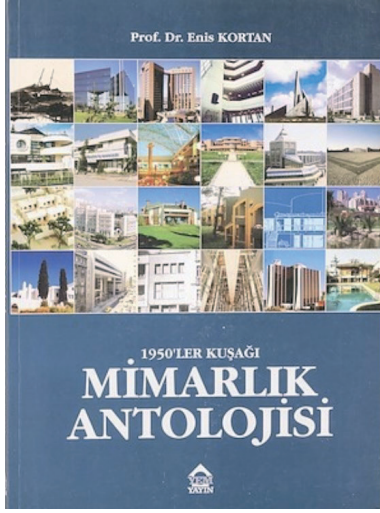
Mimarlık eğitimime başladığımda Fakültemizden aldığım ilk kitap Enis Kortan'ın "Le Corbusier Gözüyle Türk Mimarlık ve Şehirciliği" kitabıydı. Le Corbusier'nin "Voyage d'Orient" (Doğu'ya Seyahat) kitabından İstanbul eskizleri eşliğinde, duru bir dille yazılmış olan bu kitabı, büyüsunе kapılarak ilgiyle okuduğumu hatırlıyorum. Birinci sınıfta "Mimarlık Kavramlarına Giriş" dersini veren hocamız Prof. Dr. Feyyaz Erpi slaytlarla Le Corbusier'nin eserleriyle bizi tanıştırmış; "Grafik İletişim" dersinde ise Villa Savoye ve Ronchamp Şapeli'nin aksonometrik çizimleriyle mimari mekânı kavramamız istenmişti. Bu deneyim ile birlikte Enis Bey'in kitabını okumam modernizmin bu öncüsüne karşı bir duygu bağı kurmamı sağlamıştı.

Öğrenci olduğum dönemde Enis Bey'den ders alma olanağım ne yazık ki olmadı, fakat kendisinin ODTÜ Gaziantep Yerleşkesini tasarlama sürecinde derlemiş olduğu, üniversite yerleşkelerinin mimari tasarımlarını konu alan "Çağdaş Üniversite Kampüsleri Tasarımı" kitabından da öğrenciliğim sırasında yararlandığımı hatırlıyorum. Bundan yıllar sonra doktora çalışmalarım sırasında Paris'te Fondation Le Corbusier'de –mimarın yapıtı olan mekânda- Enis Bey'in kitabı ile karşılaştığımda ve onun benden önce burada çalıştığını öğrendiğimde ise çok heyecanlandığımı anımsıyorum. Le Corbusier'nin İzmir Nazım Planı ve "Yeşil Şehir" teması üzerine yaptığım araştırmada Enis Bey'in kitabında işaret ettiği bulguları, saptamaları ve özgün düşünceleri benim için aydınlatıcı ve yol gösterici oldu. Le Corbusier'nin geleceğin mimarlığı ve kenti üzerine düşüncelerinin gelişmesinde, tarihi İstanbul'un yirminci yüzyıl başında henüz yitirilmemiş olan yeşil kent peyzajından, bu peyzajın içerisinde yükselen anıt yapıların yalın geometrisinden etkilendiğine ilişkin bulgularının, uluslararası kaynaklarda hemen hiç değinilmeyen önemli saptamalar olduğunu düşünüyorum.

Enis Kortan, ülkemizde mimarlıkta modernizm hareketini keşfeden ve benimseyen ilk kuşağın önde gelen temsilcilerinden biriydi. İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden mezun olmasından kısa bir süre sonra New York'a giderek bir dönem Marcel Breuer ile ardından Uluslararası Mimarlık uygulamalarının başat mimarlık ofisi Skidmore Owings Merrill'de çalışarak deneyim kazanmıştı. Enis Bey, Bauhaus'tan sonra, Harvard Graduate School of Design'da eğitimciliği sürdüren, modernist tasarımlarıyla tanınan Marcel Breuer'den özellikle etkilendiğini söyleşilerinde ifade eder, onun tasarımlarından örnekler verirdi.

Enis Bey'i bir mimarlık uygulaması sürecinde kişisel olarak tanıma ve birlikte çalışma fırsatı bulduğum için mutluyum. ODTÜ Yerleşkesinde Bilgisayar Mühendisliği Bölümünün ek binasının tasarımı sürecinde, Feyyaz Erpi hocamızın davetiyle, Sibel Sayek ile birlikte uygulama çizimlerini yapmak üzere ekibe dahil oldum. Enis Bey yeni mezun olmuş iki genç mimar olarak düşüncemize değer verdiğini zarafetle bize hissettirmişti. Kendisinin beyaz Schoeller resim kartonları üzerine olağanüstü bir ifade ve presizyon ile kurşun kalem olarak çizmiş olduğu avan projenin plan, kesit ve cephe çizimlerinden etkilenmiştim. Mühendislik Fakültesinin yapıları arasında, son derece sıkışık bir konumda yer alan bu yapı çevresinde bulunan yetmişmiş ağaçlara zarar vermeden, bulunduğu yere çok ustaca yerleştirilmiştir. Behruz ve Altuğ Çinici'nin brüt beton mimari üslubuna duyarlı, ancak kendine özgü mimari diliyle çevresiyle diyalog kuran bir yapı olduğunu düşünüyorum. Köknar ağaçları arasına saklanmış, brüt betonun son derece incelikli biçimlendirildiği bu yapıyı, yapının girişini vurgulayan, pilotiler üzerinde yükseltilmiş zarif amfi kütlesini bugün de hayranlıkla izliyorum. Amfinin bir üst saçak oluşturduğu yapı girişinin, korunaklı bir buluşma ve dinlenme yeri olarak bugün de öğrenciler tarafından kullanılıyor olması, mimarın duyarlı tasarımının kullanıcılar tarafından takdir edildiğini kanımca ortaya koyuyor.

Prof. Dr. Enis Kortan, Modern Mimarlığı derinlemesine anlamış ve modernizmin temelinde var olan hümanizma düşüncesini özümsemiş olan bir mimar ve eğitimciydi. Mimari

proje ve uygulamalarını topladığı, "Hümanist Bir Mimarlığa Doğru, Enis Kortan: Proje ve Uygulamalar 1952-2005" başlıklı kitabında hümanist yaklaşımın mimarlığındaki yerini açıklamaktadır. Enis Kortan kitaplarıyla Modern Mimarlık kuramı ve estetiği konularında olduğu kadar, Türkiye'de mimarlık yazınına, mimarlık kültürüne ve eleştirisine değerli katkılar yapmıştır. Yapı Dergisinde düzenli olarak yayımladığı yazıları yanı sıra, "1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi (1947-1957)" başlıklı kitabı, Türkiye'de yirminci yüzyılın ikinci yarısında öne çıkan mimarlar ve yapıtları üzerine eşsiz bir kaynak oluşturmaktadır.

Prof. Dr. Enis Kortan, Orta Doğu Teknik Üniversitesinin eğitim kadrosuna katıldığı 1964 yılından başlayarak uzun yıllar Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünde öğretim üyesi olarak çok

sayıda öğrenci yetiştirmiş, araştırma, tasarım ve uygulama çalışmalarıyla kurumun saygınlığına çok değerli katkılarda bulunmuştur. Emekliliği sonrasında mimarlık üzerine araştırma yapmaya, okumaya ve düşünmeye devam eden Prof. Dr. Enis Kortan, bu dönemde çok sayıda kitap yazmış, mimarlık kültürüne değerli katkılar yapmayı sürdürmüştür. Bu dönemde bölümümüzde lisans stüdyolarında jüriye katılmış, mimarlık makültesine ve bölüme olan ilgisini her zaman korumuştur.

Çok değerli hocamız Prof. Enis Kortan'ın, ilkeli duruşu ve mimarlığa duyduğu heyecan ve adanmışlığı ile hümanist bir mimar, araştırmacı ve eğitimci olarak yapıtlarıyla genç mimarların ve mimarlık araştırmacılarının yolunu aydınlatmayı sürdüreceğine yürekten inanıyorum.

ÖNEMLİ BİR TASARIM STÜDYOSU HOCASI, İYİ BİR MİMAR VE ÜRETKEN BİR YAZAR OLARAK ENİS KORTAN

T. Elvan Altan*

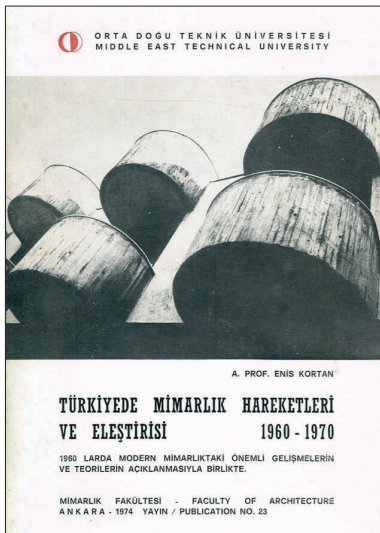
*ODTÜ Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi, Prof. Dr.

Enis Kortan Hocamla, geçtiğimiz birkaç yıl içinde Nişan Yaubyan ve Neriman Birce için düzenlenen paneller, 1950-1980 arası Ankara'da üretilen mimarlığa odaklandığımız seçmeli dersim ve yüksek lisans öğrencim Nilay Özkan'la Sakarya Hükümet Konağı üzerine tamamladığımız tez gibi Türkiye'de İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin mimarlık ortamı ile ilgili çalışmalar için görüştük. Enis Hoca kendisinin de bir temsilcisi olduğu bu dönemle ilgili deneyimlerini ve yorumlarını her zaman keyifle paylaşır, verdiği bilgilerle araştırmalara önemli katkı sağlardı. Bu yakın zaman sözlü paylaşımları aslında; yıllarca mimarlık pratiği ve eğitimi alanlarındaki çalışmalarının yanı sıra sürdürdüğü yayın üretiminin devamı olarak da görülebilir. Enis Hoca, dergilerde yazarak görüşlerini sıklıkla paylaşırdı; yayınladığı kitaplar ise Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren üretilen mimarlığı daha iyi anlamamızı sağlayan çok değerli kaynaklardır. Mimarlık eğitimi sürecinde ve genç bir mimar olarak yaşadığı deneyimleri paylaştığı "Kaybolan İstanbul'um - Bir Mimarın Anıları 1947-1957" başlıklı, 2006'da yayınlanan anı kitabı, 1950'ler ve 1960'lara odaklanan, iki cilt olarak yayınladığı 1971 ve 1974 tarihli

"Türkiye'de Mimarlık Hareketleri ve Eleştirisi" başlıklı dönemin mimarlık üretimini eleştirel bir çerçevede inceleyen öncül değerlendirme çalışması ve dahil olduğu mimarlık neslinin üretimini sunduğu, 1997 tarihli "1950'ler Kuşağı Mimarlık Antolojisi" başlıklı öncül derleme çalışması, inceledikleri dönemin mimarlığına, o dönemi bizzat deneyimlemiş bir mimarın gözünden ışık tutmaktadır.

Antoloji çalışmasının Önsöz kısmında (s.7) yazdıkları Enis Hoca'nın bu yayımları gerçekleştirirken hedeflediklerini anlatmaktadır aslında:

"Bugüne kadar ülkemizde bir 'Mimarlık Antolojisi' hazırlanmadı; böyle çalışmaların gereğine inanıyorum. Bu kitap ise, yaklaşık olarak, sadece 1950'lerde mimar olarak hayata atılmış bir kuşağın antolojisi olmak durumunda; o kuşak ki, II. Dünya Savaşı'nın zor koşullarında, her türlü olanaksızlıklar içinde yetişti, fakat bir bakıma da şanslıydı, çünkü büyük mimarların çoğu yaşamlarının en verimli çağındaydı, örnek alınacak 'Gerçek Usta'lar ve kuramları çoktu. Bu kitabın amacı, bir kuşağın deneyimlerini, duygu ve

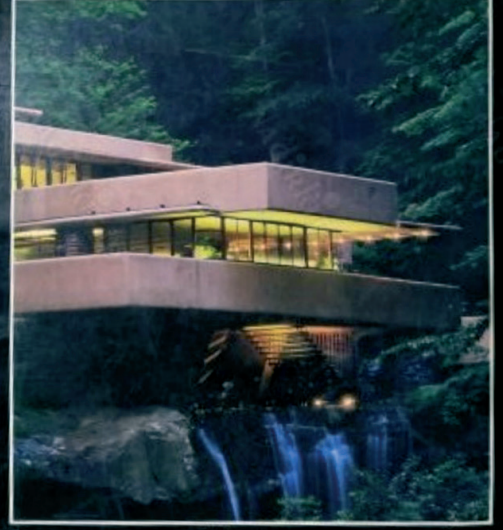

ENİS KORTAN

MİMARLIKTA TEORİ VE FORM

ODTÜ Mimarlık Fakültesi 2015 / METU Faculty of Architecture 2015

Prof. Dr. Enis Kortan
XX. Yüzyıl Mimarlığına
Estetik Açından Bakış

Yaprak

düşüncelerini genç mimarlara ve diğer ilgilienlere aktarabilmek ve Türkiye Mimarlık Literatürüne kalıcı bir eser sunabilmektir.”

Enis Hoca, 1953-56 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü’nde Paul Bonatz gibi mimarlardan klasik yaklaşım ağırlıklı bir mimarlık eğitimi almışsa da Türkiye’de modern mimarlığın oluşumunda belki de en önemli rolü oynamış olan “1950’ler kuşağı” mimarlarından biri olarak 1957 yılında Amerika Birleşik Devletleri’ne gittiğinde Marcel Breuer ve Skidmore, Owings and Merrill gibi savaş sonrası dönemin ünlü mimarlık bürolarında çağdaş mimarlığı yakalamayı hedeflemiştir. Örnek aldığı “ustası” diye tanımlayabileceğimiz Le Corbusier’nin mimarlık kuramı çerçevesinde Türkiye’deki mimarlık üretimini değerlendirdiği, 1983 tarihli “Le Corbusier Gözüyle Türk Mimarlık ve Şehirciliği” başlıklı çalışması, Enis Hoca’nın mimarlık üretim ve eğitiminde izlediğimiz radikal modernist yaklaşımını özetler niteliktedir.

ODTÜ Mimarlık Bölümünde lisans öğrencisi olduğum ve post-modern mimarlık uygulamalarının Türkiye’de de yaygınlaşmaya başladığı 1980’li yılların ikinci yarısında Enis Hoca’yı Le Corbusier’nin üretimine dikkat çekmesi ve dolayısıyla modern mimarlık vurgusuyla hatırlıyorum. Yine ODTÜ’de yüksek lisans eğitimim sırasında Enis Hoca’dan aldığım seçmeli derste de 1985 yılında tamamladığım doktora tez çalışmasının yayını olan, 1986 tarihli “XX. Yüzyıl Mimarlığına Estetik Açından Bakış” başlıklı kitabına odaklanarak modern mimarlık akımlarının ortaya koyduğu ilkeleri çalışmıştık.

Enis Kortan, ODTÜ Mimarlık Bölümünün en önemli tasarım stüdyosu hocalarından biridir; öte yandan, kendi tasarladığı yapılarla yer aldığı Türkiye’nin modern mimarlık üretimini değerlendirdiği yayın çalışmalarıyla literatüre yaptığı katkılar da hep hatırlanacak, çalışmaları savaş sonrası dönemi çalışan mimarlık tarihçilerine yol gösterecektir.

Enis Kortan ve Ali Osman Öztürk'ün birlikte çalışarak projelendirdikleri Ankara'daki ODC Ofis Binası.

HOCA VE MİMAR OLARAK BENİM İÇİN ÖRNEK BİR KİŞİ OLAN ENİS KORTAN (1)

Ali Osman Öztürk*

* Yüksek Mimar, A Tasarım Mimarlık

Enis Kortan Hocam ile ilk tanışmamız sanırım 1985 yılında olmuştu. ODTÜ Mimarlık Bölümünde, üçüncü sınıf stüdyo dersinde Almanya'da nehir kenarında Ziraat Bankası Bölge Binası projesi verilmişti. Projeler daha sonra Fakülte içinde sergilenmişti. Birisi, benim projem üzerine olumlu düşünceler yazmıştı; o yazının altındaki imza Enis Kortan Hocaya aitti.

Böylece Enis Hocam ile ilk diyalogumuz başlamış oldu. Mezun olduğumda da Enis Hocam beni yanına asistan olarak aldı. Aslında ODTÜ'de böyle bir gelenek yoktu. Hocalar ve asistanlar zaman zaman değişen gruplar oluştururdu. Biz Enis Hoca'nın grubu olarak uzun süre üçüncü sınıf stüdyosunu beraber

yürüttük. Bu grup, şu anda da çok başarılı mesleki faaliyetler yürüten mimarların yetişmesine katkı yaptı.

Asistanlık yıllarımdan sonra profesyonel hayatta da Enis Hoca ile birlikteliğimiz sürdü. A Tasarımın ilk yıllarında beraber bir proje gerçekleştirme imkânımız oldu. 1998 yılında Ankara'da ODC Ofis Binasının hem projesini hem de inşaatını Enis Hocam ile birlikte yürüttük.

Böylece hayatımın farklı evrelerinde bir hoca, bir mimar olarak Enis Kortan Bey benim için örnek bir kişi olarak yoluma ışık tuttu.

Değerli bir insan, tutkulu bir mimarı saygıyla selamlıyorum.

1. Bu yazının benzer bir versiyonu Serbest Mimarlar Dergisininin 43. Sayısında yer almaktadır.